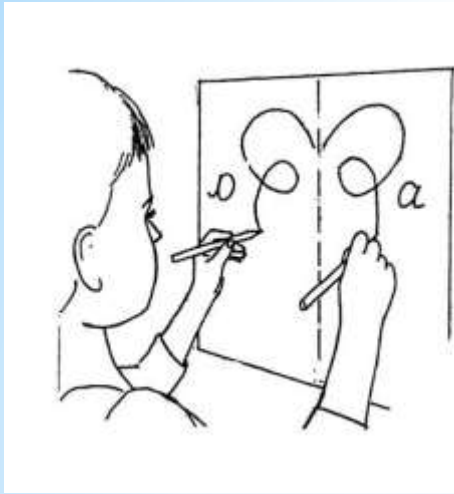

«Ситийи төрдө – санганы ылынарга»

(икки илиинэн дьарыктарым ооньууларыттан үлэ опыта)

Үөнээ Бүлүүтээби 6 №
«Солнышко» оҕо уһуйаанын
учуутал-логопеда
Ильина Анастасия Прокопьевна

Икки илиибитинэн тутта үөрэнэбит.

Икки илиинэн уруһуйдуур, оонһуур, дьарыктанар – наһаа интэриэһинэй.

Икки илиинэн эрчиллиилэр оҕо да улахан да киһи ситиһиилээх буоларыгар, айар-тутар кыаҕа үрдээһинигэр, ис туруга тупсуутугар үтүө эрэ өттүнэн дьайар.

Айар үлэ стандартнайа суох көрүнэ билинги кэмнэ төрөппүттэр ортолоругар ордук болһомто киинигэр турар. Үгүс дьон икки илиинэн уруһуйдааһын оҕо интеллектуальной сайдыытыгар сүнкэн суолтатын, туһатын бэлиэтиллэр уонна сана оонһууну боруобалаан көрөргө ыныраллар. Нейропсихологтар кинезиологической эрчиллиини үгүстүк сүбэлиллэр, тоҕо диэтэр, бу оҕо социальной, эмоциональной, когнитивной сайдыытыгар сүрүн төһүү күүс буолар.

Специалистар (детскай нейрпсихологтар) синхроннай (икки илиинэн тэнгэ) уруһуйдааһыны тыл кэһиллиитин уонна албастаах, сыһалаах санарыыны көннөрөргө уонна сэрэтэргэ сиһиилээхтик туһаналлар.

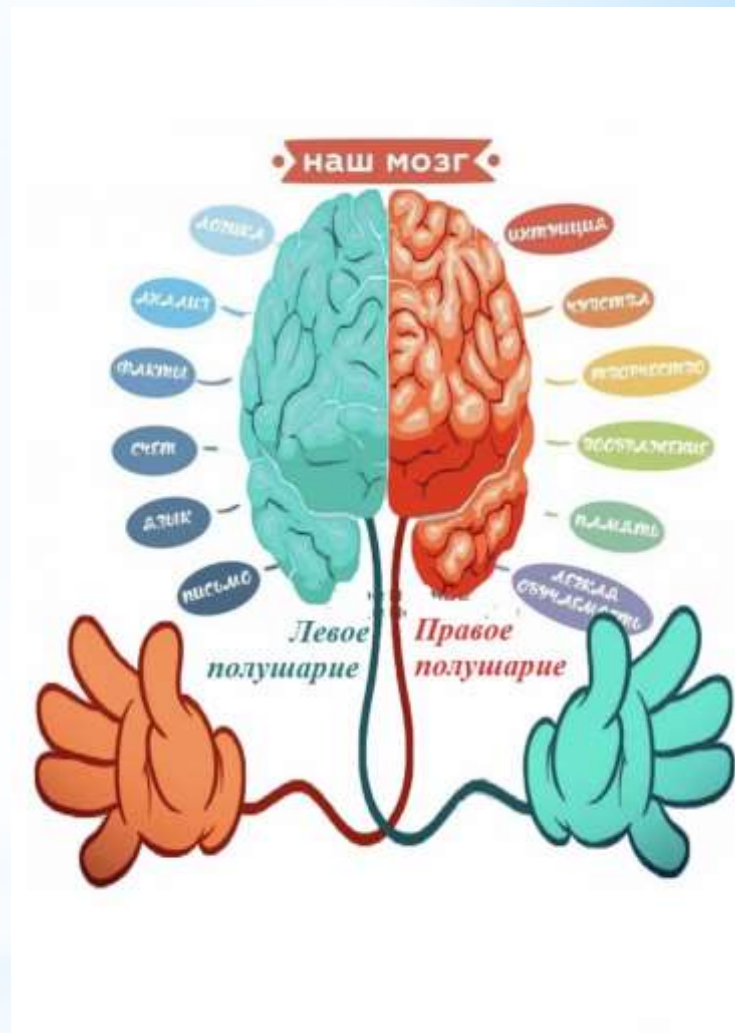
Билинни кэмгэ сыһа санарыы, санарбат буолуу, аны нууччалыы санарыы, тылга кэһиллиити сытыытык турда, оскуолаҕа киириэхтээх оҕо ааҕарыгар уонна суруйарыгар улахан албастары оноруу, санаатын этиммэт буолуу.

Бу итэҕэстэри эрдэттэн көннөрөр, туоратар сыалтан, киһи өйдүүр, толкуйдуур дьобурун, эбиитин хамсаныы көмөтүнэн көбүлүүр араас элбэх методикалар бааллар. Ол онтон биирдэстэрэ икки илиини тэнгэ хамсаныыны ситиһии.

Кылгастык анатомия туһунан кэпсээтэххэ: икки илиини тэнгинэн хамсатыы— айар эрэ буолбакка, бүтүн мотор үлэлээһинин тиһигэ. Киһи илиитин тарбахтарын эрчийии санарар сана уонна толкуйдуур дьобур сайдыытын кытта быһаччы сибээстээҕэ науканан дакаастанан турар.

Мэйии хайдах үлэлирий?

Мэйии тугу эмит уларытарга, туохха эмит сөп түбэхэргэ көмөлөөх араас функциялары толороллор. Мэйиибит ханас өттө – ырытан көрөр, уна өттө – интуитивнай, айар-тутар функциялаахтар.

Икки илиини эрчийэргэ туох нааданый? Биллэн турар, уна уонна ханас илиилэрбит, икки илиинэн суруйарга прописьтары; икки илиинэн уруһуйдуурга аналлаах карточкалары, линейкалары уонна кыптыйдары.

Бу ордук оҕолорго тутта үөрэммэтэх илиилэринэн суруйан боруобаланалларыгар интириэһи көбүтэр. Илиибит тарбахтарын, былчыннарын эрчийии, илии-атах хамсаныытыгар быһаччы оруоллаах.

Холобур, мас дуоскаҕа эбэтэр ламинированнай трафаретка көннөрү фигуралар, буукубалар эбэтэр спираллар ойууламмыттар. Оҕо сорууга – икки илиитинэн тэннэ пунктирынан сурааһыннары ыытыы. Маннай көрдөххө чэпчэки курдук. Ол эрэн икки өттүгэр тэннинэн барарга боруобаланан көрүң. Баҕар, мэйии бастаан утаа утарылаһыаҕа. Онтон тиһиктээхтик, күн аайы маннык эрчиллиини онордоххо, сыыйа эрчимирэн иһиэҕэ.

Бу курдук эрчиллиилэри бастаан боростуой элеменнэртэн – сурааһынтан, төкүнүктэн (круг) сағалыыр ордук. Икки илии харандааһы эрэллээхтик тутар буоллабына атын уобарастары онорууга киириэххэ сөп. Бу түгэннэ оҕо трафареты туттубат, ордук иэйиини билэр органнара уонна баай фантазията үлэлиллэр.

Бастакы логопедической оонньуу:

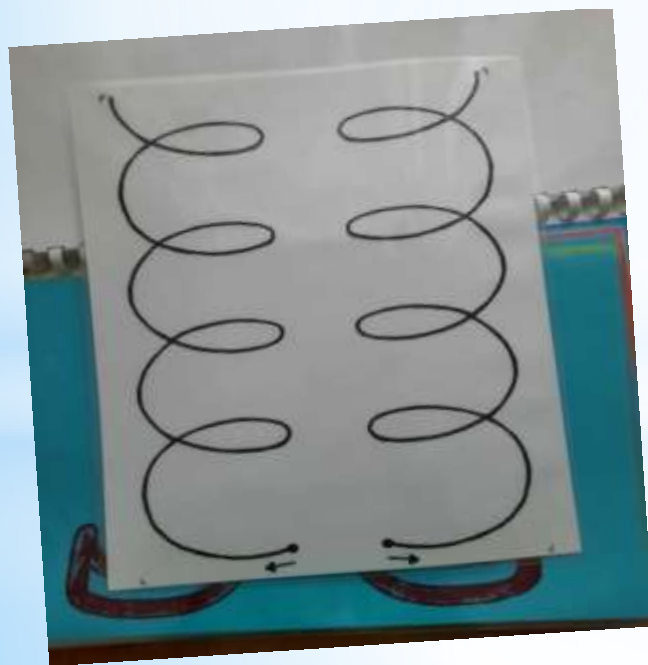
“Оонньуур көмөтүнэн фигуралары батыһыннары”

Үөрүйэхтэри олохтуурга буукубаны, строканы көрөргө илии, харах хамсаныыларга сөпсөһөн үлэлииргэ ирдэнэр. Өскөтүн маннык сөпсөһүү суох буоллабына, оҕо биир кэмгэ тэгинэн истэрэ, суруйара, суруллубуту көрөрө кыаллыбат.

Иккис логопедической ооньуу

Бу ооньууга оџо тарбаџынан боростуой сурааһыннары батыһыннара ооньуур, онтон ооньуу ис хоһооно уларыян кыра ооньуурунан суолу икки илиитинэн тэннэ үктэтэн хаамтарыхтаах. Манна оџо көрөр, лиискэ үлэлиир дьоџура сайдар, салгыы лиискэ уруһуйдаммыт ойууну көрөн олорон өйүгэр хатыыр сатабылын сайыннара ооньуу

Үнүс логопедической оонньуу: Ардах таммахтарын тарт

- * Оџо 4 сааһыттан саџалаан икки илиитинэн боростуой кѳнѳ сурааһыннары тарда үѳрэнэр. Уруһуй хайаан да тэн ис хоһоонноох буолара үчүгэй. Оџо үлэтин тэннээн кѳрѳр, сыһатын тута кѳннѳрѳр, иитээччи оџо туохха ыарырџатарынан бастаан утаа кѳмѳлѳхѳр

Сыырдары дабайыам

Оџо сатабылыттан,
интэриэһиттэн көрөн, сорудаџы
ыаратан иһэр табыгастаах.
Олорор, көрөр, тэнниир дьобура
тэннэ сайдара саарбаџа суоџа
дакаастанна.

Төрдүс логопедической оонньуу: Уруһуйдуу үөрэнэбит

- * О5о саана төһөнөн кыра да икки илиитинэн тутта үөрэнэрэ быдан түргэн.
- 4 саастаах кырачаан төһө да ыарырыбаттар, араас фигуралары сылбырыбатык онорор, наһаа кыһаллар, ол түмүгэр мэйиитин үлэтэ күүһүрэн, саһарар мотивацията кытары түргэтиир. Иитээччи манна инструкция биэрдэбинэ, кэпсэтэ, үтүктэ олонорон, бэйэлэрэ өйдөөмүнэ, дорһоону сөпкө саһараллар

Одоо бэйэтин хонтуруоллана үөрэнэр. Харандаастара биир тэнгэ хамсыылларын ситиһэ сатыахтаах.

Икки илии иккиэн тэбис-тэнгинэн хамсаннахтарына икки полушариебыт үлэтэ күүһүрэр, бөбөргүүр. Сага нейроннай сибээстэр үөскүүллэр, ол түмүгэр информацияны ылыныы уонна сыаналааһын түргэнник барар.

Бэһис логопедической оонньуу: Өгнөрү араара үөрэтти

* Бу оонньуу авторскай үлэм, логопедической үлэбэ эмиэ биир улахан суолталаах. Икки илиитинэн чэпчэкиттэн саҕалаан, о.э. бастаан туттар, онтон туттубат илиилэринэн өнү билэ, араара, салгыы икки илиитинэн иитээччи инструкциятын толорон, өгнөрү миэстэлэрин буллара үөрэнэр.

Өгнөрү араара үөрэтии

Манна оџо билиититтэн көрөн, иитээччи сорудахтарарын ыаратан, унга-хангас, үөһээ-аллараа өрүттэри билэр

Өгнөрү араара үөрэтии

Бу оонньууга араас сана идея кэлэ турара, тыла мөлтөх уонна нууччалыы сангарар буолбут оҕолорго табыгастаах, дьарыкка физкультминутка да быһыытынан, сынньалан да быһыытынан киллэрэн ооньуулларын сөбүлүүллэр

ТҮМҮГЭ

Бу оонньуулары саналара кэһиллиилээх оҕолорго дьарыктаан, үөрэтэн көрдүм, уһуйаан оҕолоро пассивнай словарьда байда, сөпкө санарарга дьулуһуулар үрдээтэ. Психической функциялар үлэлэрэ бэрээдэктэнэн, оҕо соруудабы онороругар мэйһэйдиир долгуйуу, ыгылыыы сүттэ диэн үлэбин сыаналаатым.

Уһуйаанна дьарыкпар икки илиинэн уруһуйдааһыны оҕолор үөрэ-көтө ылыналлар, интириэһиргииллэр. Тылыгар хаалыылаах, мөлтөхтүк санарар оҕолор төрөшпүттэригэр икки илиинэн уруһуйдааһыны эбии дьиэбэ соруудах быһыытынан биэрэн оҕолорбутун сайыннарабыт. Оҕону уһуннук гаджетка олордубакка маннык сөптөөх, туһалаах дьарыгынан сайыннардахха, эрчийдэххэ оҕо толкуйдуур, санарар дьобура сайдыан сөптөөбүн ылынабын.

Сананы боруобалаан, мэйиигит мунура суох баай фантазиятын арыйың!